

Sygn.akt III AUa 594/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2012r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Barbara Orechwa-Zawadzka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Agnieszka Maria Oleńska

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2012 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku E. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wyrażenie zgody na odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia w kwocie 7.000zł

na skutek apelacji wnioskodawczyni E. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 kwietnia 2012 r. sygn. akt IV U 1015/12

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 594/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 10 lutego 2012 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) odmówił wyrażenia zgody na odstąpienie od żądania zwrotu części należności w kwocie 7.000 złotych z tytułu nienależnie pobranego świadczenia.

E. W. w odwołaniu do powyższej decyzji wniosła o jej zmianę i odstąpienie od żądania zwrotu części należności w kwocie 7.000 złotych z tytułu nienależnie pobranego świadczenia.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych po rozpoznaniu powyższego odwołania wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2012 roku oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że E. W. od dnia 23 września 2003 roku nabyła prawo do emerytury na podstawie art. 29 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Następnie w toku postępowania podjętego na skutek wniosku E. W. z dnia 4 marca 2009 roku o przyznanie prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy, organ rentowy ustalił, że E. W. w latach 2003-2007 pobierała wcześniejszą emeryturę bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą. Wprowadziła organ rentowy w błąd, podając we wniosku o emeryturę, że pobiera świadczenie przedemerytalne i nigdzie nie pracuje. W konsekwencji Zakład Ubezpieczeń Społecznych w O.

prawomocną decyzją z dnia 1 czerwca 2009 roku zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od dnia 1 kwietnia 2006 roku do dnia 30 kwietnia 2007 roku w kwocie 13.862,13 złotych. Następnie organ rentowy decyzją z dnia 30 września 2010 roku odmówił wyrażenia zgody na odstąpienie od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia. Sąd Okręgowy w Olsztynie w sprawie IV U 1729/10 oddalił odwołanie od tej decyzji, a Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 8 marca 2011 roku wydanym w sprawie III AUa 89/11 oddalił apelację wnioskodawczyni do tego wyroku. Na skutek wniosku E. W., organ rentowy wyraził zgodę na spłatę istniejącego zadłużenia według harmonogramu 60 rat (umowa nr (...) z dnia 19 października 2010 roku). Ponieważ E. W. w dniu 14 grudnia 2011 roku wystąpiła ponownie z wnioskiem o odstąpienie od żądania zwrotu części nienależnie pobranego świadczenia, organ rentowy wydał decyzję z dnia 10 lutego 2012 roku zaskarżoną w niniejszej sprawie. Sąd Okręgowy ustalił także, że E. W. mieszka w S., otrzymuje rentę rodzinną po zmarłym mężu i prowadzi jednoosobowe gospodarstwo domowe. Wnioskodawczyni jest właścicielką nieruchomości mieszkaniowej o powierzchni 49,6 m² i garażu oraz współwłaścicielką nieruchomości gruntowej. Jedynym stałym źródłem dochodu E. W. jest renta rodzinna w wysokości 1.371,98 złotych netto wypłacana z Wojskowego Biura Emerytalnego w O.. Z powyższej kwoty E. W. ponosi miesięcznie wydatki na: użytkowanie mieszkania - 252,11 złotych oraz fundusz remontowy 99,60 złotych, ubezpieczenie - 114 złotych, energię elektryczną - 84,06 złotych, telewizję kablową - 57,83 złote, telefon stacjonarny i komórkowy - 25,20 złotych i 38,84 złote, gaz - 93,59 złotych. Powyższe należności miesięcznie stanowią kwotę 765,23 złote. Ponadto wnioskodawczyni uiszcza ratę z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w wysokości 150 złotych i ponosi koszty związane z wykupem leków około 320 złotych. Mając na uwadze treść art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, Sąd Okręgowy stwierdził, że E. W. nie przedstawiła przekonujących dowodów, które skłoniłyby Sąd do przyjęcia, że w jej przypadku zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające odstąpienie od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń. Wprawdzie wnioskodawczyni wykazała wielkość wydatków, które ponosi w skali miesiąca, jednak w przekonaniu Sądu Okręgowego warunki bytowe i majątkowe wnioskodawczyni nie odbiegają od realiów życia wielu innych osób uprawnionych do świadczeń emerytalno - rentowych. E. W. posiada stały miesięczny dochód gwarantujący pokrycie wszystkich niezbędnych wydatków i podstawowych potrzeb zapewniających egzystencję. Stąd też w ocenie Sądu Okręgowego poczynione ustalenia i wynikające z nich wnioski pozwalają na stwierdzenie, że wobec wnioskodawczyni nie zachodzą szczególne okoliczności dające podstawę do odstąpienia od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia. Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴§ 1 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

E. W. zaskarżyła powyższy wyrok w całości, zarzucając mu:

1. naruszenie art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez nieuwzględnienie szczególnie uzasadnionych okoliczności występujących po stronie skarżącej, będących podstawą do odstąpienia żądania zwrotu należności w całości lub w części,
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego orzeczenia, polegający na ustaleniu, iż po stronie wnioskodawczyni nie zachodzą okoliczności skutkujące uznaniem jej sytuacji za szczególnie uzasadnioną w rozumieniu art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, a tym samym skutkujące oddaleniem jej odwołania,
3. błąd polegający na tym, iż Sąd Okręgowy pominął okoliczność, że organ rentowy w istocie uznał, iż po stronie skarżącej szczególnie uzasadnione okoliczności w rozumieniu art. 84 ust. 8 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, które były podstawą do rozłożenia na raty pobranego nienależnie przez wnioskodawczynię świadczenia.

Wskazując na powyższe, E. W. wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i odstąpienie od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranego świadczenia w całości lub w części ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i na ich podstawie wywiódł trafne wnioski. Sąd Apelacyjny aprobuje stanowisko Sądu Okręgowego wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku co do niezaimstnienia w niniejszej sprawie przesłanek warunkujących odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie wypłaconego świadczenia w kwocie 7.000 złotych i ustalenia poczynione przez Sąd Okręgowy przyjmuje za swoje.

Zgodnie z art. 84 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych może odstąpić od żądania zwrotu należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub gdy kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Z kolei w myśl art. 84 ust. 5 powyższej ustawy, jeżeli przepisy szczególne określające zasady przyznawania i wypłacania świadczeń stanowią inaczej, regulacji art. 84 ust. 8 nie stosuje się.

Odrębne w stosunku do art. 84 ustawy zasady przyznawania i wypłacania świadczeń określają art. 138-144 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepisy te, jako szczególne, mają zastosowanie do świadczeń przysługujących na podstawie tej ustawy, czyli między innymi do zwrotu nienależnie pobranej emerytury (por. B. Gudowska [w:] pod. red. B. Gudowskiej, J. Strusińskiej – Żukowskiej „Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz, C. H. Beck 2011, str. 847). Zatem mając na uwadze powyższe, ponieważ E. W. została zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, którym była emerytura, w tym wypadku należało zataować art. 138 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nie zaś przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

W myśl art. 138 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności. Zatem w przepisie tym uregulowano odrębnie zasady odstąpienie przez organ rentowy od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń.

Osoba, która pobrała nienależnie świadczenie jest w myśl art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zobowiązana do jego zwrotu, a od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń można odstąpić w całości lub w części, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności (art. 138 ust. 6 ustawy). Za szczególnie uzasadnione okoliczności, o których mowa w powyższym przepisie uznać należy: brak możliwości podjęcia pracy przez ubezpieczonego ze względu na całkowitą niezdolność do pracy, nieposiadanie majątku, z którego można by dochodzić zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, a także ustalenie, że w razie zwrotu świadczenia on i jego rodzina zostaliby pozbawieni niezbędnych środków utrzymania. Szczególne, oznacza bowiem wyjątkowo trudne, czyli takie, kiedy ubezpieczony ze względu na stan zdrowia, brak pracy, tragiczne zdarzenie losowe, sytuację rodzinną, znalazł się w takiej sytuacji że zwrot nienależnego świadczenia uniemożliwi, bądź znacznie dotkliwie utrudni mu bieżące funkcjonowanie i zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych (por. między innymi wyroki Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 8 listopada 2007 roku, III AUa 2211/2006, LexPolonica nr 2064332, Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Katowicach i Sądów Okręgowych 2008/3 poz. 11 str. 39 oraz Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 października 2008 roku, III AUa 890/2008, LexPolonica nr 2098732, Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej 2008/4 str. 51).

W niniejszej sprawie, jak słusznie ustalił Sąd Okręgowy, nie zaszyły szczególnie uzasadnione okoliczności, które mogłyby skutkować odstąpieniem od żądania zwrotu części należności w kwocie 7.000 złotych. E. W. osiąga stały, choć niewielki miesięczny dochód w wysokości 1.371,98 złotych netto. Kwota ta pozwala jej na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych takich, jak opłaty za mieszkanie, media, częściowy wykup leków. W ocenie Sądu Apelacyjnego

sytuacja osobista i majątkowa wnioskodawczynie uzasadniała rozłożenie na raty należności z tytułu nienależnie pobranej emerytury, ale jednocześnie nie jest na tyle wyjątkowa i trudna, by można było ją uznać za tak szczególną, by odstąpić od żądania zwrotu części należności w kwocie 7.000 złotych. Niewątpliwie wnioskodawczynie, która uprzednio pracowała zawodowo i osiągała jednocześnie przychód w postaci emerytury, obecnie dotkliwie odczuwa pogorszenie się jej sytuacji materialnej. Jednakże należy wskazać, na co zwrócił uwagę Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że wnioskodawczynie posiada majątek, który mogłaby spieniężyć na potrzeby uregulowania zadłużenia w organie rentowym.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.